

ULOGA ARBEITER SAMARITER BUNDA U OBNOVI

Arbeiter Samariter Bund (Samaritanski radnički savez), poznatiji po njemačkoj kratici ASB, utemeljen je 1888. godine. Ta neprofitna i nevladina organizacija pruža pomoć u brojnim nesrećama u Njemačkoj i u inozemstvu. Glavni je ured smješten u Kölnu, organizacija ima više od 850.000 članova i pripada među najveće i najuglednije članove Samaritanske međunarodne organizacije (SAINT). U brojnim akcijama u inozemstvu ASB pomaže prognanicima i izbjeglicama te pokušava ukloniti posljedice ekonomskih kriza, elementarnih nepogoda i ratova. Naime po procjenama Ujedinjenih nacija svaki peti stanovnik na svijetu živi u siromaštvu. Ujedno svake godine približno milijun ljudi kreće sa siromašnog juga prema industrijaliziranim

ROLE OF ARBEITER SAMARITER BUND IN RECONSTRUCTION ACTIVITIES

The Arbeiter Samariter Bund (ASB) has participated, on behalf on the European Commission, in the reconstruction of the war stricken areas in Croatia since 1996. They first started in the area of Vukovar, continued in the area of western Slavonia, and are now conducting their activities in the area of Banovina, Lika, northern Dalmatia and Kordun. In addition to apartments and houses, the ASB also participates in the reconstruction of the public (electricity, water, sewerage) and social infrastructure (schools, health centers), as well as in the demining of houses, entire plots and infrastructure facilities, while also fostering development of small scale private businesses. In its activities, it cooperates with competent ministries, especially with the Ministry of Public Works, Reconstruction and Civil Engineering which provides design and supervision services on reconstruction projects in housing sector, and has had a very good cooperation with the Croatian Water Authority (Hrvatske vode) and Croatian Electric Utility (Hrvatska elektroprivreda). Eighteen municipalities have been included in this reconstruction program.

zemljama sjevera, što posebno potiču brojne nesreće koje te krajeve pogađaju. Stoga ASB pokušava pomoći stradalnicima da nastave živje-

ti u svojim sredinama i da žive život dostojan čovjeka. Glavne su im akcije danas, u većem se broju slučajeva radi o pomoći u hrani, odjeći i lijekovima, u sljedećim zemljama: Azerbajdžanu, Gruziji, Rusiji, Bjelorusiji, Sjevernom Iraku, Bosni i Hercegovini itd. U tim akcijama pomoći pomažu im razne tvrtke i pokrajinske vlade iz Njemačke te države iz Europske unije.

Arbeiter Samariter Bund pomaže Hrvatskoj od početka ratnih zbivanja, najprije u hrani i odjeći te lijekovima i medicinskoj opremi. Od 1996. godine djeluje pod mandatom Europske komisije (jednog od stalnih tijela Europske unije) za koju koordinira i sprovodi sve akcije u našoj zemlji. Od te godine počinje djelovati i poseban ured ASB/EC u Hrvatskoj.

U prvoj je godini djelovanja u Hrvatskoj ASB/EC pristupio obnovi 9 stambenih zgrada (sa 358 stanova) u Vukovaru, a značajna su poboljšanja, koja su sastavni dio djelovanja te humanitarne organizacije, postignuta na vodoopskrbnim i elektrodistribucijskim mrežama u Podunavlju. Program je 1997. proširen na zapadnu

EUPOP općine u Republici Hrvatskoj

Slavoniju, gdje je ASB/EC započeo pilot-projekt u općini Pakrac. U 1998. godini, na posebnoj Konferenciji održanoj 4.-5. prosinca, predstavljen je u Zagrebu program za obnovu i povratak Europske komisije (*EUPOP*), koji ASB provodi pod mandatom Europske komisije. Program *EUPOP* je cjelovit pristup kojim se pruža podrška hrvatskoj vladi u rješavanju pitanja vezanih uz proces povratka, reintegracije i pomirbe izbjeglica i prognanika u Republici Hrvatskoj, a usmjeren je i na stvaranje uvjeta za poslijeratni razvitak u odabranim općinama. Uključuje prvenstveno

Obnovljeni neboderi Dunav 1 i Dunav 2 u Vukovaru

obnovu stambenih kuća i stanova, javne infrastrukture (struja, voda i kanalizacija), stvaranje osnovnih uvjeta za gospodarski razvoj, razminiranje za mnoge projekte u ratom stradanim područjima te obnovu društvene infrastrukture, ponajprije škola i domova zdravlja. *EUPOP* djeluje na razini općina, budući da se one prve susreću sa složenim procesom povratka. Osnovni kriterij za odabir *EUPOP* općine jest broj uništenih stambenih jedinica, broj izdanih rješenja za obnovu i dobrovoljna odluka prijašnjih vlasnika da se vrate u svoje domove. Potpisivanjem sporazuma i uključivanjem u *EUPOP*, općine dobivaju brzu i učinkovitu pomoć koja je temelj gospodarskog

Mauzolej obitelji Paunović na vukovarskom groblju

razvitka. Danas je iz deset hrvatskih županija čak 18 općina pogođenih ratnim razaranja uključeno u program *EUPOP*.

ASB/EC je proširio svoje djelovanje na sva ratom stradala područja. Osim dodatnih općina u Podunavlju i zapadnoj Slavoniji, djelovanje je 1999. godine prošireno na Banovinu, Liku i sjevernu Dalmaciju, a u 2000. godini i na područje Korduna. Početkom te godine bilo je dovršeno više od 1000 stambenih jedinica, što obiteljskih kuća što stanova, a razminirane su brojne kuće i okućnice, važnije infrastrukturne građevine i drugi

Obnova komunalne infrastrukture u Podunavlju

životno značajni prostori te obnovljeni osnovni infrastrukturni sustavi. Stvorene su i mogućnosti novog zapošljavanja jer *ASB* pomaže gospodarski razvoj uključivanjem domaćih tvrtki u obnovu te obnavljanjem infrastrukture malih privatnih tvrtki. Ujedno blisko surađuje s programom koji financira Europska unija pružanjem podrške privatnom poduzetništvu, u što su uključeni i manji zajmovi, a potiču se i poljoprivredni projekti.

Valja reći da proračun Europske unije dodijeljen za projekte *EUPOP*-a iznosi u 2000. godini 15 milijuna eura, u što je uključeno 1,3 milijuna za obnovu infrastrukture i 2 milijuna za posebne programe gospodarske pomoći. Ujedno je potrebno istaknuti da *ASB* sve svoje projekte sprovodi u suradnji s hrvatskim upravnim tijelima na svim razinama vlasti. Princip poštivanja lokalnih zakona i običaja *Arbeiter Samariter Bund* primjenjuje inače u svim svojim humanitarnim akcijama širom svijeta. Tako je s Ministarstvom javnih radova, obnove i graditeljstva dogovoreno da *EUPOP* bude planiran i provodjen dogovorno i u skladu s politikom Europske unije i hrvatske vlade. Ministarstvo predlaže potencijalne *EUPOP* općine, a županijski i općinski uredi pripremaju prijedloge projekata za obnovu i razminiranje. Za

sve kuće uključene u obnovu moraju biti obvezatno izdana rješenja u skladu s hrvatskim zakonima. Ključna je i uloga županijskih ureda za obnovu jer i najmanje kašnjenje u izdavanju rješenja utječe na provedbu programa. Ministarstvo osigurava izradu projektne dokumentacije te zajedno s ASB/EC prati i nadzire radove.

Glavni se ured ASB/EC-a nalazi u Ivanić Gradu, a područni u Vukovaru, Daruvaru, Kninu i Petrinji. Nedavno smo posjetili glavni ured i u razgovoru saznali sve izložene podatke. Ujedno smo iskoristili priliku da popričamo s Hugom van Veghelom, voditeljem projektnog odjela za obnovu u glavnom uredu. Razgovoru je bio nazočan i Željko Juratovac, ing. građ., glavni inženjer.

Saznali smo da je obnova koju u ime Europske unije sprovodi ASB prvenstveno utemeljena na povratniku, neovisno o njegovoj nacionalnosti te na privatnom vlasništvu. Svjesni su da nije sve u obnovi stanova i kuća, već da je nužno osigurati funkcioniranje komunalne i javne infrastrukture te poticati malo i srednje poduzetništvo. Nisu samo obnavljali ratom oštećenu infrastrukturu nego su često gradili i potpuno novu. To se prvenstveno odnosi na vodoopskrbu i opskrbu električnom energijom, što su obnavljali u suradnji s *Hrvatskim vodama* i *Hrvatskom elektroprivredom*. Radili su to prema planu i po standardima predviđenim za te radove, iako su ponekad

želje bile mnogo veće od mogućnosti.

Upravo su i najbolju suradnju ostvarili s predstavnicima tih javnih poduzeća, a dobro su surađivali i s predstavnicima Ministarstva zdravstva kada se radilo o obnovi ambulanta ili Ministarstvom poljoprivrede kada se radilo i razminiranju. Najveći su problem rokovi. Naime ASB dobiva financijska sredstva za sve predviđene programe i sve mora potrošiti te sve radove okončati u predviđenom razdoblju od 15 mjeseci. U tome ih povremeno ometaju administrativni problemi. Imaju poseban ugovor s Ministarstvom javnih radova, obnove i graditeljstva te kuće i stanove obnavljaju po Zakonu o obnovi. To znači da se obnavljaju stambene zgrade od 4. do 6. kategorije oštećenja i to samo one koje imaju odgovarajuće rješenje. Ministarstvo osigurava tehničku dokumentaciju i nadzor. Slična je procedura i za infrastrukturu. Posebno su dobra iskustva s *HEP*-om, gdje se troškovi trafostanica i niskonaponske mreže obično dijele u omjeru pola-pola. S *Hrvatskim vodama* je slično iako oni žele napraviti globalnu mrežu, za financiranje koje ipak nema dovoljno novca. Ipak u izgradnji i obnovi određenih vodovoda ili kanalizacije sudjeluju s tehničkom dokumentacijom, nadzorom i s pripremljenim radovima.

U proteklih je pet godina ASB/EC za ukupnu obnovu na cijelom području Hrvatske utrošio više od 53 milijuna eura, a uz novac Europske unije do-

Faze obnove jedne kuće u Kusionjama od rušenja oštećene do izgradnje nove

datno su obnovu potpomogle donacije švedske, norveške i austrijske vlade. Najviše su stanova obnovili u Vukovaru, dosad čak 502 stana, a u cijeloj su Hrvatskoj obnovili 2262 stambene zgrade.

Vrijedan primjer pomoći gospodarskom razvitku u ratom stradalim područjima jest, primjerice, obnova *Rubika*, tvornice za reciklažu gume u Borovu. ASB/EC je u svom dijelu

Obnovljene kuće u Ernestinovu prvoj EUPOP općini u Hrvatskoj

I ova kuća u Gračacu bit će obnovljena

Obnova stambene zgrade u Vojniću

projekta razminirao prostor oko tvornice i opskrbio je električnom energijom. Tvornica je zaposlila 85 radnika, od kojih su 40 korisnici *EUPOP*

programa obnove. Nedavno su u Prekopakri svečano pustili u rad novi dječji vrtić (britanska je vlada donirala opremu), a u istom su mjestu

nedavno otvorili i hladnjaču za čuvanje voća, što su napravili u suradnji i s drugim međunarodnim institucijama koje sudjeluju u obnovi. Izgradnju hladnjače, primjerice, *AIC* je donirao materijal, a *FLAG* građevinske radove. Izuzetno dobro u cijelom programu obnove surađuju s *USAID*-om.

U Zagrebu se posebno koordiniraju akcije svih nevladinih organizacija, a u ime *ASB/EC*-a sudjeluje Wolfgang Gressman, voditelj glavnog ureda i Alfons Peeters, voditelj projekta za koordinaciju nevladinih udruga europske integracije.

Naš sugovornik Hugo van Veghel na određen je način pomalo razočaran tvrtkama iz Hrvatske. Uočljiv je veliki potencijal, ali ima ljudi koji za taj posao nisu kvalificirani i koji kvare posao. Mnogi *ASB/EC* optužuju da su cijene preniske, što naprosto nije istina. Jednostavno ne žele platiti nečiju neorganiziranost, već žele poticati malo i srednje poduzetništvo. Dojam je da su u mnogim tvrtkama najveći problemi u neodgovarajućem menadžmentu i, dakako, u nedostatku novca.

S nekim su tvrtkama imali i loša iskustva. Neki su tražili predujam koji nisu dobili budući da *ASB/EC* sve račune plaća vrlo redovito, u roku od tri tjedna nakon obavljenih radova. A spremni su i pomoći ako tvrtke

Novoizgrađena hala tvornice *Rubik* u Vukovaru

Obnova zgrade BZ-1 u vukovarskom predjelu Borovo

pošteno obavljaju svoj posao, kao što u protivnom znaju, kako se izrazio, biti i vrlo zločesti. Kako im nije cilj samo obnova već i pomoć, pokušali su pomoći industriji građevnog materijala i kao posrednik u izvoznim poslovima.

No da ne ostane sve na žalopojkama i nezadovoljstvu, valja istaknuti neke tvrtke s kojima izuzetno dobro i uspješno surađuju. To je ponajprije *Maniva*, koja je obnavljala pedesetak stambenih kuća u Pakracu. U istočnoj su Slavoniji surađivali s mnogo dobrih tvrtki, a kao najbolje ističu *Planum* i *Gotiku* iz Vukovara te *Lakolit* iz Osijeka.

U svim je poslovima uobičajeno da inženjeri *ASB/EC*-a provjere sve upute za građenje i obavljenu nadzor. Valja reći da je to u gotovo 90 posto slučajeva vrlo dobro. Ima vrlo kvalitetnih projektantskih tvrtki, ali i nekih koje nisu takve. No ipak nastoje da u svakom poslu i projektanti i nadzor snose svoj dio odgovornosti. Vrlo dobro surađuju s inženjerima u Ministarstvu. Tu rijetko ima bilo kakvih problema.

Razgovor u glavnom uredu *Arbeiter Samariter Bunda* završili smo pitanjem kako objašnjavaju prigovore jednog dijela javnosti da su više okrenuti obnovi srpskih negoli hrvatskih kuća.

Pomalo su se nasmijali i rekli da je to poticala prijašnja politička garnitura, koja ih je povremeno proglašavala čak i nacionalnim neprijateljima. A istina je vrlo jednostavna i sve je to potpuno netočno. Bave se obnovom koja će omogućiti povratak prognanih i izbjeglih i pritom se uopće ne obaziru na nečiju nacionalnost. Važno im je da kuća koju obnavljaju ima odgovarajuće rješenje, jer sve su to državljani Hrvatske. Dakako da u pretežnim ili isključivo srpskim selima obnavljaju kuće kojih su vlasnici Srbi, kao što u čisto hrvatskim selima obnavljaju kuće Hrvata. To se obnavlja ovisno o naselju. Tako su na Turnju, u predgrađu Karlovca, obnovili 20 hrvatskih i 7 srpskih kuća. No drugi je problem, a taj nema veze s nacionalnošću, što se u neke obnovljene kuće njihovi vlasnici ne vraćaju. ASB namjerava takve kuće oduzimati i podijeliti onima koji se nemaju kamo vratiti, a to bi htjeli. Temelj za takav postupak vide u potpisanim ugovorima i u moralnim obvezama vlasnika koji su se pristajanjem na obnovu obvezali na povratak.

B. Nadilo

Fotografije: arhiva ASB-a